

Què expliquen els contes?

Guia per triar contes infantils que incorporin
la perspectiva de gènere i interseccional

La canalla gaudeix, i molt, amb els contes: els agrada mirar les il·lustracions, viure les aventures que plantegen..., i així descobreixen el món, i a sí mateixos. Oferim contes perquè entenguin com resoldre determinats conflictes, per entendre les emocions, per saber quin és el seu lloc al món. I aquest és el poder socialitzador dels contes.

Però, ens hem plantejat què transmeten els contes? Quins valors i estructura social amaguen? Els contes són un reflex de la cultura dominant que ens envolta, i cal “posar-se les ulleres violetes” per visibilitzar el contingut sexista i discriminatori que sovint s’amaguen als contes i les publicacions infantils.

Posa't les ulleres abans de triar!

La **perspectiva de gènere** és una eina analítica que ens ajuda a considerar sistemàticament les diferents condicions, situacions i necessitats de dones i homes en cada context. La perspectiva de gènere reconeix les relacions de poder que es donen entre dones i homes en tots els contextos socials. Com a tal constitueix un instrument de canvi vers la igualtat i de prevenció a la violència masclista i totes les violències de gènere.

La **perspectiva interseccional** és una perspectiva analítica i política que permet entendre i respondre a les maneres com el gènere es creua amb altres eixos de desigualtat i com aquests encreuaments contribueixen a experiències úniques d'opressió i privilegi. Quan parlem d'interseccionalitat hem de tenir en compte també el sexe, l'orientació sexual, la classe social, l'origen, l'ètnia, el capacitisme, l'edat, les creences, la religió... i podríem afegir un llarg etcètera.

Si tenim present aquestes dues mirades aconseguirem promoure valors com la justícia, la igualtat de gènere, la pau i la diversitat.

A continuació us proposem una sèrie de preguntes que us podeu fer abans de triar un conte* infantil per incorporar aquestes dues mirades.

Personatges femenins: n'hi ha? Quin nombre? Quin rol desenvolupen? Són personatges protagonistes, principals, secundaris o altres**? Són descrits els seus atributs? Quins atributs són descrits i com? Se'ls atribueix algun atribut negatiu? Parlen? Si parlen, sobre què i amb qui? Se li atribueix algun tipus de parentesc? Quins valors representen? Incloure els personatges animals amb marca de gènere femení (nom femení, marca de gènere com un llaç, faldilles, color rosa...)

Personatges masculins: ens hem de fer les mateixes preguntes. Incloure els personatges animals amb marca de gènere masculí (nom masculí, marca de gènere com un corbatí o corbata...)

Personatges animals de gènere neutre: tenen nom comú masculí o femení? (un ós, una guineu). Creus que es pot nomenar indistintament en masculí i femení? O hi ha algun tret que et fa pensar el contrari?

Empara **llenguatge inclusiu i no sexista**? Fa ús del masculí genèric? El que no s'anomena, no existeix. Per això és tan important nomenar la realitat amb tota la seva diversitat i acostumar-se a emprar mots genèrics que realment incloguin a totes les persones (ciutadania en comptes de ciutadans).

Reconeix la **diversitat** i li dóna visibilitat? Hi ha presència de diversitat familiar? Diversitat de formes d'estimar i relació? Diversitat funcional? Diversitat social? Diversitat de personatges racialitzats? Si la resposta és sí: es presenta una visió positiva de la diversitat? O en entorns marginats, discriminatoris o victimismes? Amplia els imaginaris? O per contra, assenta la visió del món tradicional?

Dóna valor a les **cures i als rols tradicionalment femenins**? Tots aquells rols i valors que ha representat el femení al llarg de la història i que contribueix al sosteniment de la vida, ha estat desvalorat pel sistema patriarcal. Cal treballar per donar el valor que el mereix i posar la vida al centre de la societat i la política.

Transmeten la **cultura de la pau**? Com es resolen els conflictes?

Il·lustracions o imatges: cal analitzar de la mateixa manera les imatges, si transmeten estereotips de gènere o amaguen discriminacions naturalitzades a la societat. Analitzar colors, posicions dels personatges (primer pla, segon pla, pla final), com s'agrupen els personatges, quins personatges apareixen en grup i quins van sols, etc.

I ara, què? Hem fet una anàlisi del conte i segons el resultat que obtenim, us recomanem preguntar-vos: **a qui va dirigit?** Recomanem diferenciar el procés de selecció dels contes en funció de les edats a qui van dirigits. A primera infància, de 0 a 5 anys, la capacitat d'anàlisi, de contextualitzar i la perspectiva històrica estan molt poc desenvolupades o són nul·les. El poder socialitzador dels contes és molt important.

Recomanem que si les respostes a les preguntes del decàleg us fan pensar que són contes amb un **alt contingut discriminatori o sexista**, us plantegeu si és per l'edat a qui el voleu oferir. A edats més avançades podem usar aquests contes per treballar i reflexionar sobre els valors que transmet el conte i donar visibilitat a aquells aspectes que hem trobat negatius per la igualtat de gènere, la pau, el valor de la diversitat, i la justícia global.

Si creus que el **nivell de sexisme o discriminació és baix**, et pots plantejar si hi ha possibilitat de modificar alguns elements o canviar el final per no transmetre aquests valors a la canalla.

*Conte o qualsevol producció editorial dirigida a la infància, com els àlbums il·lustrats, els diccionaris d'imatges, els llibres-joc, els contes il·lustrats, contes tradicionals, etc.

**Considerem personatges extres tots aquells personatges que apareixen a les il·lustracions dels contes i àlbums il·lustrats, però que no intervenen directament en la trama de la història.

Bibliografia recomanada

0 a 3 anys

Bebè antiracista. Ibram X. Kendi, Ashley Lukashevsky. Ed. Astronave, 2020. Una de les grans troballes d'aquest any, un bebè antiracista que valora la diversitat de la societat. Per totes les edats, especialment primera infància.

El Frederic i les seves famílies. Hernández, Mili. Ed. NubeOcho, 2019. Durant un dia amb el gat Frederic descobrirem els seus costums i les seves famílies. Al gat Frederic l'estimen moltes persones! Dirigit a primera infància.

No és hora de jugar. Lawrence Shmel, Elma Braslina. Editorial Egales, 2018. Arriba l'hora de dormir, però el gos té altres idees... Dirigit dels 0 als 3 anys.

Niña, Luna. Ruifernandez, Leticia. Ed. Kokinos, 2013. Una nena, enlluernada pels esdeveniments que es van succeint al voltant d'uns ocells, assaja les seves primeres paraules. Un poètic àlbum on les magnífiques il·lustracions acompanyen l'infant a descobrir el món. Dirigit a primera infància.

A partir de 3 anys

Vermell. Història d'una cera de colors. Michael Hall. Ed. Takatuka, 2017. Etiquetar les persones a vegades comporta prejudicis molt difícils de trencar. Aquest àlbum precisament ens parla d'això, una cera etiquetada com a Vermell, però que pinta blau. Com farà la cera per adequar-se a l'etiqueta? Ho aconseguirà? Ideal per trencar estereotips i prejudicis i entendre com és de difícil treure's una etiqueta quan te l'han penjat. A partir de 3 anys.

Sirenas. Jessica Love. Editorial Kokinos, 2018. A Julián le gustan tanto las sirenas... Se imagina convirtiéndose en una de ellas, nadando y jugando con los peces... així comença aquest conte que t'atrapa per les magnífiques il·lustracions i el mateix missatge, molt recomanable. Trencar estereotips de gènere i normalitza la diversitat. De 3 a 12 anys.

Visca les ungles de colors. Alicia Acosta i Luis Amavisca. Editorial Nubeocho, 2018. Qui ha dit que els nens no poden pintar-se les ungles? Una història senzilla que tanca una petita revolució. Dirigit a infants de 3 a 8 anys, i amb lectura acompanyada també primera infància.

La meva classe. Anna Agulló i Laypanda. Ed. Bellaterra, 2018. Dirigit a la primera infància, està pensat per trencar estereotips de gènere i donar a conèixer altres realitats. A partir de 3 anys.

A partir de 6 anys

Buscar. De Dios, Olga. NuveOcho, 2014. Bu, el personatge d'aquesta història, es passa el dia buscant... No s'ha adonat que si aixeca el cap, un mica, i una mica més, trobarà tot allò que és important a la vida i sovint tenim ven a prop. A partir de 5 anys.

Titiritesa. Xerardo Quintiá & Maurizio A. C. Quarello, Editorial OQO, 2007. Titiritesa és educada per la seva mare i el seu pare perquè assumeixi el rol tradicional de princesa, obedient i submissa, es rebel·la a la imposició del seu destí i fuig de la cort a la recerca d'una nova vida. Pel camí trobarà l'amor... d'una altra princesa. La diversitat és present en la nostra societat, i és un valor imprescindible per la pau i el respecte, mostrem la diversitat de la societat a la infància, els ajudarà a viure amb respecte i llibertat. De 8 a 12 anys.

Ets un amor! Jess Hong. Ed. Bellaterra, 2018. Hi ha tantes maneres d'estimar i estimar-nos, com colors a la vida, mostrem-los a la infància! Un conte per la diversitat. Dirigit a primera infància.

Sóc una deesa guerrera. Jennifer Adams. Ed. Kairós, 2018. Una nena que lluita sense violència per la vida i la pau. Contra la cultura de la violència. Dirigit dels 3 als 8 anys.

Totes les edats

La diversitat és divertida. Laura Arcarons i Carlota Coll, il·lustracions Eva Palomar. Ed. Pol·len, 2020. Un llibre-joc per jugar a crear personatges tan diversos com la vida mateixa! Ideal per treballar valors com la diversitat, les noves masculinitats i trencar estereotips de gènere. Totes les edats.

Mujeres en el deporte. Rachel Igotofsky Ed. Nordica & Capitán Swing, 2018. Per conèixer i projectar-se en referents de dones esportistes que van trencar motlles, molt necessari per les nenes, i també pels nens. Totes les edats.

Famílies Felices. Fátima Fernandez Méndez i Laura Miyashiro. Editorial Bellaterra, 2019. Cada família és un món, totes són diferents i cap s'assembla. Però hi ha un valor que uneix a totes les famílies: l'amor. Dirigit a totes les edats.

Guia elaborada per l'Associació Espai i Lleure - L'hora Lliure pel Programa de Formació per a Famílies de l'Ajuntament de Vacarisses.

